

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tanja Rintamäenpää

VELKAJÄRJESTELYN HYLKÄÄMINEN

Liiketalous ja matkailu
2014

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Tanja Rintamäenpää
Opinnäytetyön nimi	Velkajärjestelyn hylkääminen
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	42
Ohjaaja	Tuula Hartman

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella yksityishenkilön velkajärjestelyä tuomioistuimessa ja velkajärjestelyhakemuksen hylkäämistä. Tutkimus on tietopaketti, jossa selvitetään velkajärjestelyn hylkäämiseen johtavia syitä sekä tilastoja hakemusten hylkäämisestä Suomen tuomioistuimissa.

Työssä on käytetty lähteinä insolvenssioikeudellista lainsäädäntöä, lainvalmistelutöitä, oikeuskirjallisuutta ja oikeustapauksia. Lisäksi eri virastojen ja oikeusministeriön internetsivuja on hyödynnetty. Myös tilastokeskuksesta on saatu kattavaa tietoa aiheesta.

Tutkimuksen havaintoina voidaan todeta, että velkajärjestelylaki on ollut velallisille suosiollinen ja velkajärjestelyyn on melko helppo päästä. Tuomioistuimet ovat myöntäneet valtaosalle hakijoista velkajärjestelyn. Esteperusteet ovat tiukat, mutta useasti velkajärjestely aloitetaan esteestä huolimatta painaviin syihin vedoten. Hakemuksen hylkääminen on melko harvinaista. Useimmin hakemus on hylätty yleisen esteen perusteella. Tavallisin este velkajärjestelylle on kevytmielinen velkaantuminen, joka tarkoittaa piittaamattomuutta velkojen takaisinmaksua kohtaan.

ABSTRACT

Author	Tanja Rintamäenpää
Title	Dismissal of a Petition for a Debt Adjustment
Year	2014
Language	Finnish
Pages	42
Name of Supervisor	Tuula Hartman

The aim of this thesis was to examine the debt adjustment of a private individual. The study focused on the dismissal of a petition for a debt adjustment. The thesis is an information package which examined the reasons for dismissing a petition and the dismissal statistics in general courts in Finland.

Legislation, government bills, legal literature and legal cases were used as sources in the thesis. Information from the websites of The Ministry of Justice and different authorities were used. Material was also gathered from Statistics Finland.

The study results showed that the Debt Adjustment Act has improved for debtors. It has been quite easy to get debt adjustment. The courts have granted the adjustment for most of the petitioners. There are strict impediments to debt adjustment but often the adjustment is granted with weighty reasons despite of an impediment. The dismissal of a petition is rare. Usually the petition is dismissed because of some general impediment. The most common impediment is that the debtor has incurred debts obviously recklessly. This means being unconcerned about repaying the debt.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY	10
	2.1 Velkajärjestelyn historiallinen tausta.....	10
	2.2 Lainsäädännön kehitys.....	11
3	VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET	14
	3.1 Maksukyvyttömyys.....	14
	3.2 Sosiaalinen suorituseste	15
	3.3 Painavat perusteet	15
	3.4 Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä	16
	3.5 Yrittäjän velkajärjestely	18
4	MENETTELY KÄRÄJÄOIKEUDESSA	19
	4.1 Velkajärjestelyhakemus ja vireilletulo.....	19
	4.2 Velkojien kuuleminen.....	20
	4.3 Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta tai hylkäämisestä	21
	4.4 Maksuohjelmaehdotuksen vahvistaminen	21
5	VELKAJÄRJESTELYHAKEMUKSEN HYLKÄÄMINEN	24
	5.1 Tilastoja velkajärjestelyhakemuksista	25
	5.2 Tilastoja velkajärjestelyhakemusten hylkäämisestä	26
	5.3 Velkajärjestelyn hylkäämisen vaikutukset.....	29
	5.4 Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset	30
6	VELKAJÄRJESTELYN YLEISET ESTEET	31
	6.1 Rikokseen perustuva velkaantuminen.....	31
	6.2 Keinottelun luonteinen elinkeinotoiminta.....	32
	6.3 Taloudellisen aseman heikentäminen	33
	6.4 Vilpillinen käyttäytyminen ulosottomenettelyssä.....	33
	6.5 Virheellisten tietojen antaminen velkojille	34
	6.6 Kevytmielinen velkaantuminen	34
	6.7 Velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönti	35
	6.8 Maksuohjelman noudattamisen epävarmuus	35

6.9 Aikaisempi velkajärjestely	35
6.10 Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta.....	36
6.11 Yleisimmät esteperusteet velkajärjestelylle	37
7 YHTEENVETO	38
LÄHTEET.....	40

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Velkajärjestelyhakemukset vuosina 1993–2013	s. 25
Kuvio 2.	Hylätyt velkajärjestelyhakemukset vuosina 1995–2012	s. 27
Kuvio 3.	Hylkäysprosentti vuosina 1995–2012	s. 28
Kuvio 4.	Velkaneuvojan arvio velkajärjestelyn esteistä	s. 37

LYHENTEET

HE Hallituksen esitys

KKO Korkein oikeus

L Laki

Velkajärjestelylaki Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57

1 JOHDANTO

Yksityishenkilön velkajärjestely on yksi neljästä lakisääteisestä insolvenssi- eli maksukyvyttömyysmenettelystä. Muut kolme ovat konkurssi, yrityssaneeraus sekä ulosotto. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (jäljempänä velkajärjestelylaki) tuli voimaan alkuvuodesta 1993. Velkajärjestelyn tarkoituksena on korjata maksukyvyttömän yksityishenkilön velkaongelmat. Se on viimeinen vaihtoehto vakaviin velkaongelmiin. Velkajärjestelyä voi hakea käräjäoikeudelta. Tuomioistuin päättää, aloitetaanko velkajärjestely vai hylätäänkö hakemus.

Opinnäytetyö tarkastelee velkajärjestelyä tuomioistuimessa. Näkökulmaksi asiaan otetaan velkajärjestelyn hylkääminen. Tutkimuksessa käydään läpi velkajärjestelyn historiaa, lainsäädännön kehitystä ja menettelyä käräjäoikeudessa. Tärkeimpänä osana käsitellään velkajärjestelyhakemuksen hylkäämistä ja siihen liittyviä tilastoja. Olennaisena osana hylkäämisen kannalta työssä tarkastellaan myös velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä, jotka kertovat millä perustein velkajärjestely voidaan hylätä.

Aihe on rajattu käsittelemään velkajärjestelyn hylkäämistä. Velkajärjestelystä on tehty tutkimuksia, mutta velkajärjestelyn hylkäämistä ei varsinaisesti ole tutkittu. Nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa velkaantuminen ja velkajärjestely ovat ajankohtaisia aiheita. Oma kiinnostukseni aiheita kohtaan heräsi, kun suoritin työharjoitteluni käräjäoikeudessa. Työskentelin käräjäoikeudessa juuri velkajärjestelyiden parissa. Työllä ei kuitenkaan ole toimeksiantajaa.

Tuomioistuimiin saapuvia velkajärjestelyasioita ovat muun muassa velkajärjestelyhakemukset, maksuohjelman muutoshakemukset ja maksuohjelman raukeamishakemukset. Opinnäytetyö keskittyy uusiin velkajärjestelyhakemuksiin ja niiden hylkäämiseen, koska niitä on suurin osa tuomioistuimiin saapuvista velkajärjestelyasioista. Aihetta on rajattu, jotta aihepiiri pysyisi selkeänä ja työ ei olisi liian laaja.

Tutkimusmenetelminä työssä on käytetty velkajärjestelylakia, hallituksen esityksiä, oikeuskirjallisuutta ja oikeustapauksia. Lisäksi oikeusministeriön, tilastokeskuksen ja eri virastojen internetsivuja on käytetty lähteinä. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä on käsitelty lain säännösten havainnollistamiseksi. Jossain määrin olen hyödyntänyt käräjäoikeudessa suorittamastani työharjoittelusta hankkimaani tietämystä.

2 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

Yksityishenkilön velkajärjestely on luonnollisille henkilöille tarkoitettu maksukyvyttömyysmenettely. Järjestelyn tarkoituksena on korjata maksukyvyttömän yksityishenkilön velkaongelmat ja palauttaa henkilön maksukyky. Velallisen pääsystä velkajärjestelyyn päättää tuomioistuin. Tuomioistuin voi määrätä henkilön velkoja koskevista järjestelyistä ja vahvistaa hänelle hänen maksukykyään vastaavan maksuohjelman. Velkajärjestelyä sääntelee laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. (L 25.1.1993/57.)

Velkajärjestelyn tarkoituksena on saada aikaan rehabilitaatio, eli velallisen taloudellisen toimintakyvyn palautuminen. Usein taloustilanteen palautuminen edesauttaa myös velallisen fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin, sosiaalisten suhteiden ja yleisen toimeliaisuuden kohentumista. Velka-ahdinko ja maksukyvyttömyys voivat helposti johtaa ihmisen syrjäytymiseen. Maksuhäiriömerkintä voi vaikeuttaa esimerkiksi vuokra-asunnon ja työpaikan saamista. Velkajärjestelyn yhtenä tavoitteena on velkaantumisen aiheuttaman syrjäytymisen estäminen. Järjestelmästä on ollut merkittävä apu suurelle määrälle ylivelkaantuneita. (Linna 2012, 249–250.)

Velkajärjestelyn hakemisen yleisimpiä syitä on ollut maksukyvyn heikentyminen työttömyyden tai yritystoiminnan päättymisen vuoksi. 1990-luvun lama-aikana maksukyvyttömyys johtui usein toisen henkilön yritystoimintaan liittyvistä takausveloista. Moni velkaantui myös yksityisveloista annettujen takausten vuoksi. Yritystoiminta on edelleen useiden velkajärjestelyhakemusten taustalla. Sairaus ja työkyvyttömyys esiintyvät melko tasaisesti velkajärjestelyn perusteena. Kulutusluottojen ja pikavippien vuoksi velkaantuminen velkajärjestelyn syynä on lisääntynyt 2000-luvulla. (Koulu, Havansi, Korkea-aho, Lindfors & Niemi 2009, 872.)

2.1 Velkajärjestelyn historiallinen tausta

Velkajärjestely on koettu Euroopassa uudenaikaiseksi lainsäädännöksi, mutta sillä on pitkät historialliset juurensa. Velkajärjestelyä koskevan lainsäädännön tausta

ulottuu 1800-luvun Yhdysvaltoihin. Englannista omaksuttiin konkurssilainsäädäntö, jonka mukaan yksityishenkilöllä oli mahdollisuus hakea itsensä konkurssiin ja siten saada lievennystä velkavastuuseen. Yksityishenkilön vapautuminen velkavastuusta vakiintui osaksi anglosaksisten maiden oikeusjärjestelmiä. Manner-Euroopassa konkurssilainsäädäntöön ei pitkiin aikoihin sisällynyt velallisen velkavastuuta helpottavia elementtejä. Suomessa yksityishenkilöiden konkurssit olivat harvinaisia. (Koulu ym. 2009, 865.)

Velkajärjestelyä koskevan lainsäädännön taustalla ovat 1980- ja 1990-luvun taitteen taloudellisen laman synnyttäneet velkaongelmat. Länsi-Euroopassa kotitaloudet velkaantuivat paljon, mikä johtui rahamarkkinoiden vapautumisesta ja luottosäännöstelyn purkamisesta. Kotitalouksille suunnatun luotonannon määrä kaksinkertaistui. Suomessa kehitys oli samansuuntainen kuin muissa länsimaissa. Sadattuhannet kotitaloudet joutuivat maksuvaikeuksiin. Kotitalouksien velkaantumisaste nousi 1980-luvun aikana 50 prosentista lähes 85 prosenttiin. (HE 183/1992; Koulu ym. 2009, 865–866.)

Suomessa laman aikana suurin velkaongelmia aiheuttanut tekijä oli työttömyys. Heinäkuussa 1992 työttömien osuus työvoimasta oli jopa 15,1 prosenttia. Myös yritysten konkurssit, asuntojen hinnan lasku ja takaukset johtivat velkaongelmien lisääntymiseen. Suomi tarvitsi uusia ongelmanratkaisukeinoja. Alkoi muodostua ajatus velkajärjestelylaista, jonka tavoitteena oli auttaa 1990-luvun laman seurauksena velkaantuneita yksityishenkilöitä selviytymään ylivoimaisesta velkataakasta. (HE 183/1992; Koulu ym. 2009, 865–866.)

2.2 Lainsäädännön kehitys

Hallitus esityksessään 183/1992 ehdotti säädettäväksi uutta lakia, koska silloisesta lainsäädännöstä puuttuivat sellaiset sääntelyt, joiden avulla voitaisiin ratkaista yksityishenkilön liiallisesta velkaantumisesta johtuvia ongelmia. Ehdotuksena oli maksukyvyttömyystilanteita varten uudentyyppinen lainsäädäntö, jonka päätavoitteena on yksityishenkilön taloudellisen tilanteen korjaaminen. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (25.1.1993/57) säädettiin 1990-luvun taloudellisen laman ollessa syvimmillään ja se tuli voimaan 8.2.1993. Lain

säätäminen koettiin hyvin tarpeelliseksi ja se valmisteltiin nopeassa tahdissa. Eduskunta hyväksyi lain yksimielisenä. Velkajärjestelylakia täydentää samanniminen asetus (25.1.1993/58). (HE 183/1992; Koulu ym. 2009, 868.)

Velkajärjestelylakia on sittemmin voimassaolonsa aikana muutettu useasti. Lainsäätäjän asenne velkajärjestelyyn on muuttunut useaan otteeseen, vaikka laki on ollut voimassa vasta hieman yli 20 vuotta. 1990-luvun lopun säännösmuutoksilla pyrittiin tiukentamaan velkajärjestelyyn pääsyn edellytyksiä ja parantamaan velkojien asemaa. 2000-luvun muutokset on toteutettu enemmän velallisen etua ajatellen. Lain tärkeimmät muutokset tulivat voimaan vuosina 1997 sekä 2003. Viimeksi lakia muutettiin vuonna 2010, kun maksuohjelman normaali kesto lyheni viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. (Koulu & Lindfors 2013, 155.)

Oikeuspoliittista keskustelua velkajärjestelyasioista käytiin lain säätämisen jälkeenkin vilkkaasti. Takaajan asema velkajärjestelyssä, hakemusten suuri määrä ja velallisten heikko maksukyky herättivät keskustelua 1990-luvun puolivälissä. Velkajärjestelyyn pääsyä väitettiin liian helpoksi. Keskustelu johti ensimmäiseen laajaan velkajärjestelylain uudistukseen (63/1997), joka tuli voimaan 1997. Velkajärjestelyn edellytyksiä tiukennettiin säännöksellä, jonka mukaan järjestelyä ei voida myöntää henkilölle, joka on vain väliaikaisesti maksukyvytön. Tällä perusteella työttömät ja opiskelijat jäävät usein velkajärjestelyn ulkopuolelle. Muita uudistuksia olivat muun muassa velkajärjestelyn esteiden tiukentaminen, maksuohjelman muuttamisen vaikeuttaminen sekä mahdollisuus jatkaa maksuohjelmaa kahdella vuodella takaajan hyväksi. (Koulu ym. 2009, 868.)

Myöhemmin käytiin keskustelua siitä, että monet laman aikana velkaantuneet henkilöt olivat edelleen taloudellisissa vaikeuksissa. Keskustelu myötävaikutti siihen, että vuonna 2003 lakiin tehtiin toinen laaja muutos (1273/2002). Uudistuksella helpotettiin velkajärjestelyyn pääsyä säännöksellä, jonka mukaan velkajärjestely voidaan myöntää yleisestä esteestä huolimatta. Järjestelyyn pääseminen helpottui erityisesti niiden velallisten kohdalla, joiden velkaantumisesta on kulunut pitkä aika. (Koulu ym. 2009, 868.)

Viimeisin velkajärjestelyn uudistamiseen liittyvä lakihanke on parhaillaan käynnissä keväällä 2014. Lakia on tarkoitus muuttaa siten, että velkajärjestelyn käyttö lisääntyisi ja menettely yksinkertaistuisi. Pienyrittäjien pääsyä velkajärjestelyyn parannetaan ja mahdollistetaan yksityistalouden velkojen lisäksi elinkeinotoiminnan velkojen järjestely. Työttömien pääsyä velkajärjestelyyn pyritään nopeuttamaan. Tavoitteena on myös kannustaa velallisia maksuohjelman aikana tulonhankintaan korottamalla osuutta, jonka velallinen saa pitää itsellään hankkiessaan lisätuloja velkajärjestelyn aikana. (Oikeusministeriö 2014 a.)

3 VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET

Velkajärjestelyn tarve on ymmärretty Suomessa laajalti, mutta velasta vapautumiselle on velkajärjestelyssä asetettu tietyt edellytykset. Veloista vapautumista ei ole haluttu tehdä liian helpoksi. Velkajärjestely on tarkoitettu vakaviin velkaongelmiin joutuneille henkilöille. Velallinen ei pysty maksamaan velkojaan eikä asiaan ole odotettavissa muutosta. (Koulu ym. 2009, 865.)

Velkajärjestely voidaan myöntää yksityishenkilölle, joka asuu Suomessa. Myös Suomessa asuva ulkomaalainen voi päästä velkajärjestelyyn. Velallinen ei saa olla konkurssissa. Velkajärjestely on viimeinen ratkaisu vakaviin velkaongelmiin. Ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen on pyrittävä pääsemään sovintoratkaisuun velkojien kanssa. Velkajärjestely voidaan myöntää, jos maksukyvyttömyys johtuu ilman velallisen omaa syytä tapahtuneista olosuhteiden muutoksista, tai jos velkajärjestelyyn on muuten painavat perusteet. (Uitto 2010, 25–28.)

3.1 Maksukyvyttömyys

Yleinen edellytys velkajärjestelylle on, että velallinen on maksukyvytön. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, että henkilö on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan. Tilanteeseen ei siis ole odotettavissa muutosta. Velallisen maksukyvyttömyyttä arvioidaan sen mukaisesti, onko velka erääntynyt. Jos velat eivät ole erääntyneet, velallinen on vielä maksukyvyinen. Maksukykyä arvioitaessa pyritään saamaan kokonaiskuva velallisen taloudellisesta suoriutumiskyvystä suhteessa velkoihin. (Uitto 2010, 28.)

Kun arvioidaan sitä, miten velallinen kykenee selviytymään veloistaan, otetaan huomioon velkajärjestelylain 4 §:n viisi kohtaa maksukyvyyn arvioimisesta. Maksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon velallisen varallisuuden rahaksi muuttamisesta saatavat varat, velallisen tulot sekä hänen ansaintamahdollisuudet, välttämättömät elinkustannukset, elatusvelvollisuus sekä muut taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat. Näitä kriteerejä sovelletaan tutkittaessa, pitääkö velallisen oma ilmoitus maksukyvyttömyydestä paikkaansa. Soveltamista

helpottaa se, että esimerkiksi välttämättömille elinkustannuksille on vahvistettu erillisessä asetuksessa tarkka rahamäärä. Maksukyvyttömyyden arviointi on siis tekninen laskutoimitus, eikä tuomioistuimelle jää paljoa harkinnanvaraa. (Koulu & Lindfors 2010, 142–143.)

3.2 Sosiaalinen suorituseste

Velkajärjestelyä ei myönnetä vain sillä perusteella, että velallinen on maksukyvytön. Velkajärjestelylain 9 §:n 1 kohdan mukaan maksukyvyttömyyden edellytetään johtuvan niin sanotusta sosiaalisesta suoritusesteestä. Sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa maksukyvyyn heikentyminen johtuu yllättävästä seikasta tai tapahtumasta, johon velallinen ei ole itse voinut vaikuttaa. Hyväksyttäviä syitä ovat sairaus, työkyvyttömyys, työttömyys tai muu olosuhteiden muutos. (Uitto 2010, 32–35.)

Jotta velallinen voisi vedota sosiaaliseen suoritusesteeseen, olosuhteiden muutoksen on täytynyt tapahtua odottamatta. Olosuhteiden muutos ei saa olla etukäteen velallisen tiedossa. Jos esimerkiksi velallinen on velkaa tehdessään tiennyt jäävänsä pian työttömäksi, sosiaalisen suoritusesteeseen edellytys ei täyty. Hyväksyttävä syy ei ole yleinen taloudellinen kehitys, kuten korkotason nousu tai verotuksen kiristyminen. (Uitto 2010, 33–35.)

3.3 Painavat perusteet

Velkajärjestelyyn on mahdollista päästä, vaikka maksukyvyttömyys ei johtuisi sosiaalisesta suoritusesteestä. Tällöin sovelletaan lain 9 §:n 2 kohtaa painavista perusteista. Velkajärjestely voidaan myöntää, jos siihen on muuten painavat perusteet ottaen huomioon velkojen määrä suhteessa velallisen maksukykyyn. Tässä tapauksessa maksukyvyttömyyden syyllä ei ole merkitystä. (Uitto 2010, 36.)

Tuomioistuin tutkii painavien perusteiden osalta sitä, mikä on velkojen määrän ja velallisen maksukyvyyn välinen epäsuhte. Lainkohta sopii erityisesti sellaisiin tilanteisiin, joissa maksukyky on pieni ja velkojen määrä suuri. Maksukyvyyn ja velkojen välillä on niin olennainen epäsuhte, ettei velallinen pysty selviytymään

veloistaan mitenkään ilman velkajärjestelyä. Painava peruste on olemassa yleensä silloin, jos velallinen ei kykene usean vuodentakaa kuluessa lyhentämään velkojaan kuin osaksi, tai suoritukset kuluvat lähinnä korkojen maksamiseen. Tällöin ei vaadita, että alkuperäinen velkaantuminen on johtunut hyväksyttävästä syystä. Aloittamisperuste jättää tuomioistuimelle huomattavan harkinnanvaran. (Koulu & Lindfors 2010, 143; Uitto 2010, 36)

Painavia perusteita arvioitaessa voidaan ottaa huomioon myös se, miten velallinen on suhtautunut velkojen maksuun. Velallisen oma käyttäytyminen saattaa olla sellaista, ettei painavia perusteita velkajärjestelylle sen vuoksi ole. Tällainen seikka voi olla esimerkiksi perinnöstä luopuminen vain hieman ennen velkajärjestelyhakemuksen jättämistä. Se osoittaa sellaista välinpitämättömyyttä velkojen takaisinmaksun suhteen, ettei velkajärjestelyn myöntämiselle ole painavia perusteita, vaikka maksukyvyyn ja velkojen välillä olisikin ilmeinen epäsuhte. (Uitto 2010, 36–37.)

3.4 Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä

Vaikka velkajärjestelyn yleiset edellytykset täyttyisivät, velkajärjestely voi estyä, jos velallinen on väliaikaisesti maksukyvytön. Vuoden 1997 lakiuudistuksen myötä velkajärjestelylakiin lisättiin uusi pykälä 9 a §. Sen mukaan velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos velallisella ei väliaikaisena pidettävästä syystä ole maksuvaraa tai velallinen sellaisen syyn vuoksi pystyy maksamaan velkojaan vain vähäisenä pidettävän määrän. (Uitto 2010, 39.)

Syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa otetaan huomioon erityisesti velallisen ansaintamahdollisuudet. Tällä tarkoitetaan sitä, että velallinen ei ole menettänyt työkykyään eikä mahdollisuuksiaan tulojen hankkimiseen. Siinä tapauksessa, että velallisen ansaintakyky on jo kokonaan käytössä, velkajärjestelylle ei yleensä ole estettä. Velallisen ansiomahdollisuuksiin vaikuttavat hänen koulutuksensa, ammattinsa ja työkokemuksensa. (Uitto 2010, 40–41.)

län karttuminen ja työttömyyden keston piteneminen heikentävät ansaintamahdollisuuksia. Väliaikaisia syitä maksuvaran puuttumiseen ovat esimerkiksi työttömyys, opiskelu, sairausloma ja hoitovapaa. Velallisen työttömyys estää velkajärjestelyyn pääsyn silloin, kun työttömyyttä pidetään tilapäisenä. Pitkään kestänyt työttömyys ei ole maksukyvyttömyyden väliaikainen syy, eikä estä velkajärjestelyä. Lakiin ei sisälly määräaikaa sille, koska velallisen työttömyyttä ei enää pidetä tilapäisenä. Oikeuskäytännössä rajaksi on kuitenkin muodostunut lain esitöissä mainittu 2 vuotta. Usein velkajärjestelyhakemus on hylätty, jos työttömyysjakso on kestänyt alle 2 vuotta. (Koulu & Lindfors 2013, 158; Oikeusministeriö 2013, 82; Uitto 2010, 41.)

Väliaikaisesta syystä johtuen velallisen maksukyky ja taloudellinen tilanne on vakiintumaton. Mahdollisuutta velkajärjestelyn saamiseksi voidaan arvioida vasta sen jälkeen, kun velallisen tilanne on vakiintunut. Edellytyksen tarkoituksena on ajoittaa velkajärjestely velkojien kannalta parempaan ajankohtaan eli aikaan, jolloin velallinen saa tuloja niin, että hän pystyy myös maksamaan velkojaan. Lainmuutoksella ei pyritty sulkemaan henkilöitä velkajärjestelyn ulkopuolelle, vaan vaikuttamaan siihen, milloin velkajärjestely alkaa. (Uitto 2010, 40–41.)

Korkein oikeus antoi ennakkopäätöksen (KKO 2003:72) aiheesta vuonna 2003. Tapauksessa velkajärjestelyä haki A, jolla oli prosessi-insinöörin koulutus. Hän oli kuitenkin ollut työssä alalla, joka ei vastannut hänen koulutustaan. Kouvolan käräjäoikeus ja hovioikeus hylkäsivät hakemuksen. Ne katsoivat, että A:lla oli mahdollisuus tulla työllistetyksi prosessi-insinöörinä, jolloin hänellä olisi paremmat ansaintamahdollisuudet. Väliaikaisena pidettävän syyn vuoksi A kykeni maksamaan velkojaan vain vähän. (KKO 2003:72)

Asia meni korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus katsoi, että velkajärjestelylle ei ole estettä väliaikaisena pidettävästä syystä. Työskentelyä koulutusta vastaamattomassa työssä ei ole pidettävä sellaisena väliaikaisena syynä, joka estäisi velkajärjestelyn myöntämisen. Merkitystä ei ole sillä, mitä kokopäiväistä, normaalisti palkattua työtä tekee. Korkein oikeus kumosi käräjäoikeuden ja hovioikeuden päätökset, ja palautti asian käräjäoikeuden käsiteltäväksi. (KKO 2003:72)

3.5 Yrittäjän velkajärjestely

Velkajärjestelylaki koskee nimensä mukaisesti yksityishenkilön velkoja. Velkajärjestelyä ei ole tarkoitettu menettelyksi elinkeinotoiminnan saneeraukseen, vaan sitä varten on olemassa yrityssaneeraus. Laki yrityksen saneerauksesta (L 25.1.1993/47) tuli voimaan samanaikaisesti velkajärjestelylain kanssa. Saneerausmenettelyn tarkoituksena on tervehdyttää taloudellisissa vaikeuksissa olevan velallisen jatkamiskelpoinen yritystoiminta. (Linna 2012, 250.)

Yrittäjä voi kuitenkin saada velkajärjestelyn, mutta vain tietyin edellytyksin. Velkajärjestelylain 45–48 §:ssä on säädetty elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle lisäedellytyksiä. Tärkein edellytys on se, ettei velallisella saa olla elinkeinotoiminnasta aiheutuneita merkittäviä velkoja. Jos velkoja on, velallisen tulee kyetä maksamaan niitä elinkeinotoiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa, kun velat erääntyvät. Yrittäjän velkajärjestelyssä ei järjestellä yrityksen, vaan hänen yksityistaloutensa velkoja. (Linna 2012, 250.)

4 MENETTELY KÄRÄJÄOIKEUDESSA

Yksityishenkilön velkajärjestely on hakemusasia. Hakemusasiassa ei ole kyse erimielisyyksien ratkaisemisesta, kuten riita-asiassa, vaan laissa säädettyjen hakemuksen hyväksymisen edellytysten tutkimisesta. Hakija hakee velkajärjestelyyn ilman, että asiassa olisi vastapuolta. Velkajärjestelyasian käsittelyssä noudatetaan velkajärjestelylain säännöksiä ja muilta osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään hakemusasian käsittelystä. Velkajärjestelylain säännöksiä sovelletaan ensisijaisesti muuhun lainsäädäntöön nähden. (Linna 2012, 111–112.)

Velkajärjestely keskittyy tuomioistuimeen. Menettelyssä ei tarvita taloudellista asiantuntemusta, vaan lainkäytölle ominaista lain soveltamista yksittäistapaukseen. Tuomioistuin on soveltuvin elin arvioimaan velallisen maksukykyä ja suhteuttamaan hänen velkavastuunsa. Tuomioistuin soveltaa velkajärjestelylain säännöksiä käsitellessään ja ratkaistessaan velkajärjestelyasiaa. (Koulu & Lindfors 2010, 65.)

Ennen kuin velallinen jättää velkajärjestelyä koskevan hakemuksen, hänen on neuvoteltava velkojensa kanssa ja selvitettävä mahdollisuudet päästä sovintoratkaisuun taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi. Vapaaehtoinen velkojen järjesteleminen velallisen ja velkojien välisin sopimuksin on ensisijainen keino lakisääteiseen velkajärjestelymenettelyyn verrattuna. Vasta mikäli sovintoneuvottelut eivät onnistu, velallinen voi hakea virallista velkajärjestelyä. Sovintoratkaisu ei yleensä onnistu, ellei kaikkia velkojia kohdella tasapuolisesti ja elleivät kaikki velkojat sitoudu luopumaan saatavistaan samassa suhteessa. (Lindström 2011, 445.)

4.1 Velkajärjestelyhakemus ja vireilletulo

Velallinen voi hakea velkajärjestelyä toimittamalla kirjallisen hakemuksen siihen käräjäoikeuden kansliaan, jonka tuomiopiirissä hänen koti- tai asuinpaikkansa sijaitsee. Hakemus laaditaan oikeusministeriön vahvistamalle lomakkeelle tai muutoin tuomioistuin voi jättää hakemuksen tutkimatta. Yleensä velallinen

turvautuu hakemuksen laatimisessa talous- ja velkaneuvonnan apuun. Velkajärjestelyä voivat hakea velallinen yksin, aviopuoliset yhdessä, yhteisvastuulliset kanssavelalliset yhdessä tai velallinen ja takaaja yhdessä. (Lindström 2011, 445; Koulu & Lindfors 2013, 162–163.)

Velkajärjestelymenettely tulee vireille, kun hakemus saapuu käräjäoikeuden kansliaan. Kun velkajärjestely tulee vireille, velalliselle syntyy tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuus. Tietojenantovelvollisuus tarkoittaa, että velallinen on velvollinen antamaan tuomioistuimelle, velkojille ja selvittäjälle kaikki tarpeelliset tiedot velkajärjestelyn kannalta merkityksellisistä seikoista. Myötävaikutusvelvollisuuteen liittyy erilaisia velvollisuuksia. Velallinen ei saa huonontaa taloudellista tilannettaan ja hänen on ylläpidettävä tulotasoaan. (Koulu & Lindfors 2013, 163–164.)

4.2 Velkojien kuuleminen

Tuomioistuin voi harkintansa mukaan selvittää velkojien mielipiteitä velallisen hakemuksesta ja siitä, voidaanko velalliselle myöntää velkajärjestely. Velkojien kuuleminen tapahtuu yleensä kirjallisesti, eli velkojille varataan tilaisuus antaa kirjallinen lausuma. Useimmiten tuomioistuin kuulee niitä velkojia, joiden saatavat ovat määrältään suurimpia. Rajaksi voidaan asettaa esimerkiksi 1 000 euroa. Jos velkoja vastustaa hakijan velkajärjestelyä, tuomioistuin pääsääntöisesti kuulee velallista asiasta. Myös velallisen kuuleminen tapahtuu kirjallisesti. Kuulemista varten voidaan järjestää myös oikeuden suullinen käsittely, jos asia on riittävä tai asian selvittämiseksi velallisen henkilökohtainen kuuleminen on tarpeen. (Koulu & Lindfors 2013, 163; Uitto 2010, 109.)

Minkäänlaista päätösvaltaa velkojilla ei ole. Velkajärjestelymenettelyn onkin väitetty suosivan velallista velkojien kustannuksella. Velkojat eivät voi organisoitua eikä heillä ole edustuksellista elintä. Velkajärjestelyssä ei tunnetta velkojatoimikuntaa vastaavaa toimielintä. Velkojat joutuvat esiintymään yksittäisinä asianosaisina, mikä heikentää heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Velkojien rooli velkajärjestelyssä on tämän seurauksena jäänyt heikommaksi, kuin mitä alun perin ajateltiin. Osaksi siihen on syynä velkojien passiivisuus. Vain

harvat velkojat toimittavat käräjäoikeuteen lausumansa velkajärjestelyasiasta. Heidänkin mielipiteensä ovat usein ristiriidassa keskenään. (Koulu & Lindfors 2010, 65.)

4.3 Päätös velkajärjestelyn aloittamisesta tai hylkäämisestä

Hakemuksen käsittelyn jälkeen tuomioistuin päättää, aloitetaanko velkajärjestely vai hylätäänkö hakemus. Tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, täyttyvätkö velkajärjestelyn edellytykset. Edellytysten täyttymisestä huolimatta hakemus saatetaan hylätä, jos velkajärjestelylle on jokin laissa säädetty este. Jos hakemus hylätään, velallinen voi hakea käräjäoikeuden päätökseen muutosta valittamalla hovioikeuteen. Hylkäämistä tarkastellaan enemmän seuraavassa pääluvussa. (Koulu & Lindfors 2013, 154–155.)

Velkajärjestelyn aloittamisesta alkaa rauhoitusaika, jolloin voimassa ovat velkojen maksu-, perintä- ja ulosmittauskiellot. Maksukielto tarkoittaa, että velallinen ei saa maksaa velkajärjestelyn piiriin kuuluvia velkojaan. Perintäkielto puolestaan estää velkojaa perimästä velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa. Velallisen omaisuutta ei myöskään saa ulosmitata järjestelyn piiriin kuuluvan velan maksamiseksi. Velkajärjestelyn aloittaminen keskeyttää myös viivästyskoron kertymisen. (Koulu & Lindfors 2013, 164–165.)

4.4 Maksuohjelmaehdotuksen vahvistaminen

Velkajärjestelyn aloituspäätöksessä velkajärjestelyyn määrätään selvittäjä, joka laatii ehdotuksen maksuohjelmaksi. Selvittäjänä toimii usein juristi, mutta mitään nimenomaista tutkintoa tai ammattia selvittäjältä ei edellytetä (Koulu ym. 2009, 915). Maksuohjelmaehdotuksen laatii useimmiten selvittäjä, mutta myös velallinen voi laatia itse ehdotuksen esimerkiksi talous- ja velkaneuvojan avustuksella. Tällöin ohjelmaehdotus on usein liitetty jo velkajärjestelyhakemukseen mukaan. (Koulu & Lindfors 2013, 170.)

Maksuohjelmassa määrätään muun muassa se, kuinka paljon ja missä aikataulussa velallisen tulee maksaa velkojaan. Maksuohjelmassa velat järjestellään velallisen arvioitua maksukykyä vastaaviksi. Velkojen järjestelemisen keinoja ovat velan

maksuajan pidentäminen, koron alentaminen taikka velkojen pääoman alentaminen tai leikkaaminen kokonaan. (Koulu & Lindfors 2013, 155.)

Maksuohjelman kesto on tavallisten velkojen osalta kolme vuotta. Kestosta on säädetty useita poikkeuksia. Maksuohjelman kesto voi olla enintään kymmenen vuotta, jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa. Vakuusvelkojen osalta maksuohjelman kestolle velkajärjestelylaissa ei ole säädetty ylärajaa. Tällöin kesto voi ylittää kymmenenkin vuotta. Ohjelman kesto on viisi vuotta, jos velkajärjestely myönnetään esteestä huolimatta. Samoin kesto on viisi vuotta, jos velkojen maksuvelvollisuus on poistettu kokonaan. Kyseessä on niin sanottu nollamaksuohjelma. Nollaohjelma määrätään, jos velallisella ei ole lainkaan maksuvaraa. (Koulu & Lindfors 2013, 169–170.)

Kun maksuohjelmaehdotus on valmis, selvittäjä lausuttaa sen velkojilla ja velallisilla. Riitaisessa tapauksessa tuomioistuin ratkaisee riidat vahvistamassaan maksuohjelmassa. Tuomioistuin vahvistaa maksuohjelman, jos velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät edelleen ja maksuohjelmaehdotus on lain mukainen. Velallinen ja velkoja voivat hakea muutosta käräjäoikeuden päätökseen maksuohjelman vahvistamisesta valittamalla hovioikeuteen. Maksuohjelmaa täytyy noudattaa muutoksenhausta huolimatta. (Koulu & Lindfors 2013, 170–171.)

Kun maksuohjelma on vahvistettu, velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ehdot määräytyvät ohjelman mukaisesti. Maksu-, perintä- ja ulosottokiellot lakkaavat. Velallisen on maksettava suorituksia velkojilleen maksuohjelman mukaisesti. Kun maksuohjelma loppuu ja velallinen on maksanut suoritukset, hän vapautuu velkavastuustaan. (Koulu & Lindfors 2013, 171.)

Tuomioistuin voi muuttaa maksuohjelmaa tai määrätä sen raukeamaan. Maksuohjelmaa voidaan muuttaa velkojan tai velallisen hakemuksesta, jos velallisen maksukyky heikentyy, velkajärjestelyn kannalta olennainen seikka ilmaantuu, tai tuntematon tai epäselvä velka ilmaantuu. Velkoja voi hakea maksuohjelman määräämistä raukeamaan, mikäli velallinen ei noudata ohjelmaa, velkajärjestelyn estävä seikka ilmenee tai velallinen laiminlyö

myötävaikutusvelvollisuuttaan. Normaalisti maksuohjelman raukeamista hakee velkoja. Joskus maksuohjelman raukeaminen voi olla velallisen kannalta edullisempi vaihtoehto kuin ohjelman noudattamisen jatkaminen. Tällaisia tilanteita varten on säädetty, että myös velallisella on oikeus tehdä raukeamishakemus. (Koulu & Lindfors 2013, 173–175.)

Jos velallinen saa maksuohjelman keston aikana enemmän tuloja kuin maksuohjelmassa on ennakoitu, hänelle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus. Se tarkoittaa, että velallisen tulee maksaa velkojilleen enemmän kuin maksuohjelmassa on määrätty. Jos velallinen ei oma-aloitteisesti täytä lisäsuoritusvelvollisuutta, velkoja voi vaatia tuomioistuinta vahvistamaan velallisen maksuvelvollisuuden. Lisäsuorituksia voidaan vaatia vielä kaksi vuotta ohjelman päättymisen jälkeen. Jotta velallisella olisi kannustin hankkia lisää tuloja maksuohjelman aikana, hän saa pitää osan kasvaneista tuloista itsellään. (Koulu & Lindfors 2013, 172–173.)

5 VELKAJÄRJESTELYHAKEMUKSEN HYLKÄÄMINEN

Velkajärjestelyn yleistä hyväksyttävyyttä ja luotonantajien toimintaa ajatellen on tärkeää, että järjestelyyn pääsisi mahdollimman vähän sellaisia velallisia, jotka eivät sinne kuulu. Velkajärjestelylain mukaan järjestelyyn pääsy on evättävä henkilöiltä, joiden velkaantumishistoria tai tapa hoitaa velkojaan loukkaa yleistä maksumoraalia. Siksi velkajärjestelyn hakijan on täytettävä laissa määritellyt edellytykset, eikä järjestelyn myöntämiselle saa olla estettä. Velkajärjestelyn esteistä kerrotaan lisää seuraavassa pääluvussa. (Muttalainen 1997, 15.)

Kun velallista ja velkojia on kuultu velkajärjestelyhakemuksen johdosta, tuomioistuin tekee ratkaisun siitä, aloitetaanko velallisen velkajärjestely vai hylätäänkö velkajärjestelyhakemus. Hakemus voidaan hylätä myös ilman, että velkojia kuullaan. Jos velkojat ovat antaneet lausumia hakemuksesta, tuomioistuin ei kuitenkaan voi hylätä hakemusta, ennen kuin velalliselle on annettu tilaisuus lausua velkojan väitteistä. (Uitto 2010, 108–110.)

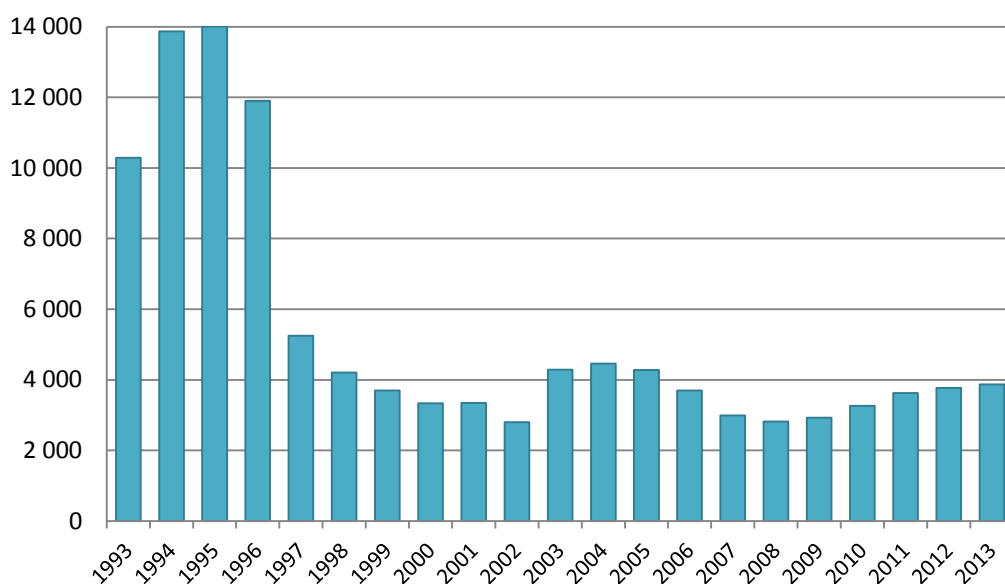
Oikeudella on mahdollisuus hylätä hakemus, jos velkajärjestelylle ei ole edellytyksiä tai sille on laissa tarkoitettu este. Suurimassa osassa tapauksista velkajärjestely aloitetaan. Velkajärjestelyn aloittamiseen liittyviä oikeusvaikutuksia ei luonnollisesti ole vielä ehtinyt syntyä, jos hakemus hylätään jo ennen kuin aloittamispäätöstä on tehty. Jos asiassa on annettu väliaikaista kieltoa koskeva määräys, se raukeaa hakemuksen hylkäämisen yhteydessä. (Uitto 2010, 110.)

Jos käräjäoikeus päätöksellään hylkää hakemuksen, velallinen voi hakea muutosta päätökseen valittamalla siitä hovioikeuteen. Muutoksenhakuun sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 25 luvun säännöksiä. Hovioikeus voi olla eri mieltä kuin käräjäoikeus ja katsoa, että edellytykset velkajärjestelylle ovat olemassa eikä velkajärjestelyn esteitä ole. Tällöin hovioikeus tekee päätöksen velkajärjestelyn aloittamisesta ja palauttaa asian käsittelyn takaisin käräjäoikeuteen. (Uitto 2010, 110.)

5.1 Tilastoja velkajärjestelyhakemuksista

Lain voimassaolon ensimmäisten neljän vuoden ajan velkajärjestelyhakemusten määrä pysyi tasaisesti korkeana. Vuodessa tehtiin 10 000–14 000 hakemusta. Vuonna 1997 hakemusten määrä laski alle puoleen ja vakiintui keskimäärin 3 500:n tasolle vuosittain. Kuviossa 1 on esitetty kaavio velkajärjestelyhakemusten määrästä vuosina 1993–2013. Vuonna 1997 suurin lamaveloista aiheutunut paine oli purettu. Taloustilanne parani vähitellen, mikä vähensi hakijamääriä. Toinen merkittävä syy hakemusten määrän laskuun oli vuoden 1997 alussa toteutettu lakimuutos, jolla velkajärjestely evättiin velallisilta, jotka ovat vain väliaikaisesti maksukyvyttömiä. (Koulu ym. 2009, 870–871.)

Vuonna 2002 toteutetulla lakiuudistuksella helpotettiin niiden velallisten pääsyä järjestelyyn, joiden velkaantumisesta on kulunut pitkä aika. Tämä on voinut vaikuttaa hakemusten määrän kasvamiseen vuosina 2003–2004. Viimeisten viidentoista vuoden aikana velkajärjestelyhakemusten määrä on pysynyt vajaan 3 000:n ja 4 500:n välillä. Lähivuosina hakemusten määrää on lisännyt vuoden 2010 lakiuudistus, jossa maksuohjelman normaali kesto lyheni viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. (Koulu ym. 2009, 871.)

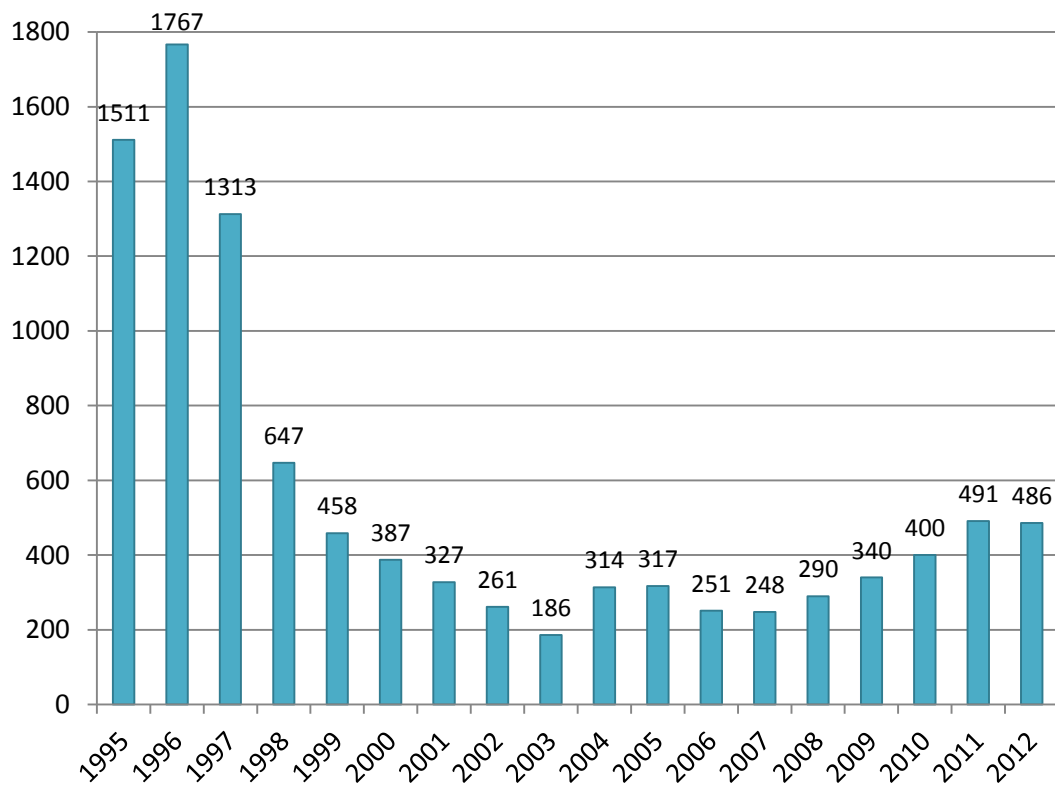

Kuvio 1. Velkajärjestelyhakemukset vuosina 1993–2013 (Tilastokeskus 2014 a.)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2013 käräjäoikeuksiin saapui 3 864 velkajärjestelyhakemusta. Tämä oli 2,5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2012. Velkajärjestelyasioiden keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2013 oli 5,9 kuukautta. Tämä oli 0,2 kuukautta edellistä vuotta pidempi. Käsittelyaika oli alle 10 kuukautta kaikissa käräjäoikeuksissa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Velkajärjestelyasioita saatiin ratkaistua 4 809 kappaletta vuonna 2013. Ratkaisuprosentti velkajärjestelyasioissa oli 6 prosenttia suurempi kuin vuonna 2012. Lain voimaantulon jälkeen maamme käräjäoikeuksiin on jätetty yli 100 000 velkajärjestelyhakemusta. (Oikeusministeriö 2014 b, 38–41; Tilastokeskus 2014 a.)

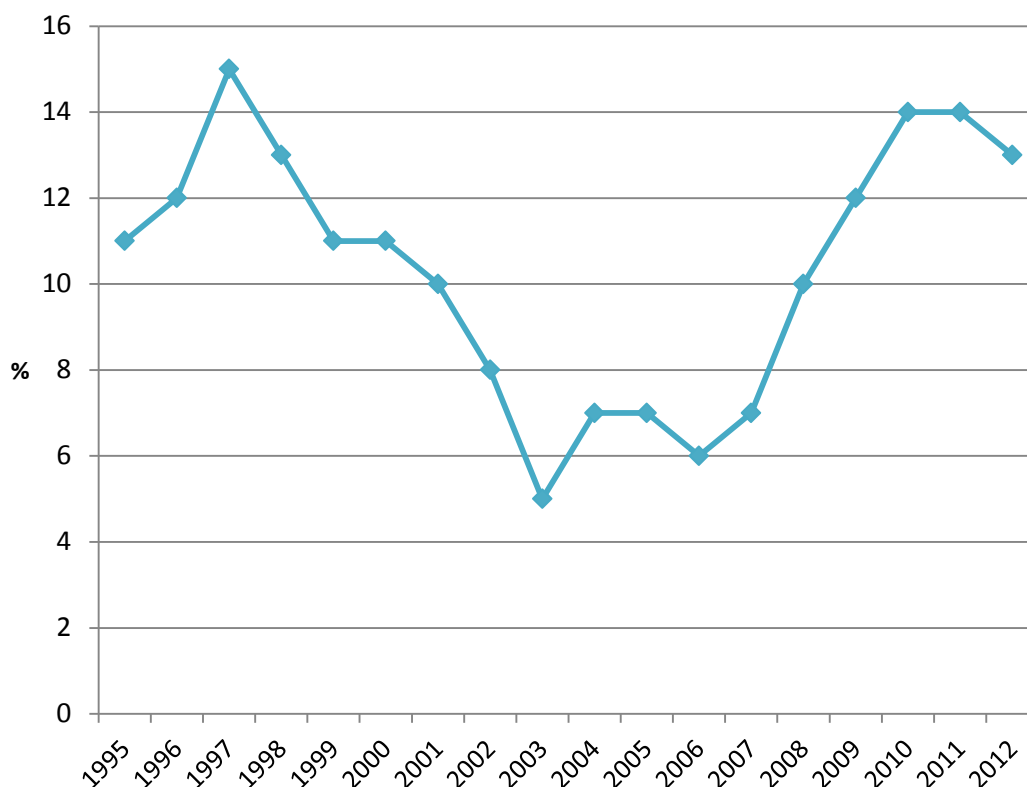
5.2 Tilastoja velkajärjestelyhakemusten hylkäämisestä

Velkajärjestelylain soveltamiskokemukset osoittavat, että laki on ollut velallisille suosiollinen. Kymmenet tuhannet maksukyvyttömät yksityishenkilöt ovat velkajärjestelyn avulla vapautuneet suurista velkavastuistaan. Suurimmalle osalle hakijoista on myönnetty velkajärjestely ja maksuohjelman saaneista enin osa on kyennyt noudattamaan ohjelmaa. Velkajärjestely aloitetaan valtaosassa, eli lähes 90 prosentissa tapauksista. Lain voimassaoloaikana velkajärjestelyhakemus on hylätty keskimäärin 10 prosentissa tapauksista. (Koulu & Lindfors 2010, 68; Valtioneuvoston kanslia 2006, 159.)

Kuvio 2. Hylätyt velkajärjestelyhakemukset vuosina 1995–2012 (Tilastokeskus 2014 a.)

Velkajärjestelyn hakeminen ei aina takaa mahdollisuutta vapautua veloistaan. Tuomioistuimet ovat hylänneet parinkymmenen vuoden aikana runsaat 11 000 hakemusta. Kuvio 2 selviää hylättyjen hakemusten määrä eri vuosina. Hylättyjen asioiden määrän kehitys noudattelee uusien velkajärjestelyasioiden määrän kehitystä. Tuorein tilasto on vuodelta 2012, jolloin käsitellyistä 3648 hakemuksesta 486 kappaletta hylättiin. Se on 13 prosenttia kyseisen vuoden hakemuksista. (Mutttilainen 2012; Tilastokeskus 2014 a.)

Kuvio 3. Hylkäysprosentti vuosina 1995–2012 (Tilastokeskus 2014 a.)

Kuvio 3 esittää velkajärjestelyhakemusten hylkäysprosentin muutosta. Velkajärjestelylain muutokset ovat vaikuttaneet niin velkajärjestelyn kysyntään kuin hylättyjen hakemusten määrään ja hylkäysprosenttiin. Suurimmillaan hylkäysaste on ollut vuonna 1997. Se kasvoi hetkellisesti 15 prosenttiin lain tiukentamisen aikaan, mutta alkoi sitten vähetä. Vuonna 2003 hylkäysaste aleni selvästi lain väljentämisen vuoksi viiteen prosenttiin, mutta kääntyi sitten nousuun. Vuonna 2008 hylättyjen hakemusten osuus nousi huomattavasti ja kasvu on jatkunut sen jälkeen. Vuonna 2010 ja 2011 hylättiin jo 14 prosenttia hakemuksista. Hylkäysprosentin nousu viime vuosina johtunee epävakaasta taloustilanteesta sekä lain ajankohtaisista muutoksista. (Muttalainen 2012; Tilastokeskus 2014 a.)

Tässä luvussa esitetyt tilastotiedot velkajärjestelyasioista perustuvat tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmästä Tilastokeskukselle toimitettaviin tietoihin. Tilastot päätyneistä velkajärjestelyistä vuosilta 2009–2012 on poimittu

Tilastokeskuksen internetsivuilta StatFin-tilastotietokannasta. Vuosien 1995–2008 tilastot on kerätty Oikeustilastollisista vuosikirjoista. Tiedot on saatu sähköpostitiedustelulla Tilastokeskukselta, koska näiden vuosien tietoja ei ole olemassa sähköisessä muodossa.

Vuodesta 1995 lähtien velkajärjestelytiedot ovat yhtenäisiä ja kattavia. Vuoden 1993 velkajärjestelytiedot eivät ole täysin yhteneväisiä tilaston nykyisen tietosisällön kanssa. Käräjäoikeusuudistuksen vuoksi osa vuosien 1993 ja 1994 velkajärjestelyasioiden päättymistiedoista on puutteellisia. (Tilastokeskus 2014 b.) Tämän takia hylkäystilastoja tarkastellaan tässä työssä vuodesta 1995 lähtien. Velkajärjestelyhakemusten hylkäysprosentti on laskettu suhteuttamalla aloitusratkaisussa vuoden aikana hylättyjen hakemusten määrä samana aikana loppuun asti käsiteltyjen hakemusten määrään.

5.3 Velkajärjestelyn hylkäämisen vaikutukset

Velkajärjestelystä ei ole ollut apua kaikille hakijoille velkaongelmiin. Heikoimpaan asemaan ovat jääneet ne, joiden hakemus on hylätty tai jotka eivät ole pystyneet noudattamaan maksuohjelmaa. Osa näistä velallisista on saattanut hakea uudelleen velkajärjestelyä lain väljentämisen jälkeen vuosina 2003–2004. Osa on myös voinut järjestellä velkojaan muiden keinojen avulla. On kuitenkin todennäköistä, että monissa tapauksissa asia on jäänyt ilman kestäväää ratkaisua. (Valtioneuvoston kanslia 2006, 163–164.)

Juhani Iivari ja Sami Mälkiä ovat tutkineet velkajärjestelystä karsiutuneiden ja hylättyjen kokemuksia. ”Mitäs luulet motivaatiosta tehdä töitä?” on Stakesin haastattelututkimus vuodelta 1999. Raportissa tarkastellaan, mitkä syyt vaikuttivat velallisten velkajärjestelyhakemuksen epäämiseen, mitä heille tapahtuu hylkäyspäätöksen jälkeen ja miten he jatkavat elämäänsä velkojen kanssa. Tutkimuksessa selvitetään myös menetelmiä, joita voitaisiin kehittää hylättyjen tilanteen korjaamiseksi. Raportissa on haastateltu ylivelkaantuneita sekä velkaneuvoja yhdeksällä paikkakunnalla.

Haastateltavat olivat velkajärjestelylain 10 §:n esteen perusteella velkajärjestelystä hylättyjä sekä lain 9 a §:n mukaan velkajärjestelystä väliaikaisesti karsiutuneita. Velkajärjestelyn estesyitä olivat muun muassa kevytmielinen velkaantuminen tai velallisen epärehellisyys. Työttömyys oli väliaikaisen karsiutumisen pääsyy. Karsiutuneiden jatkuva kamppailu talousongelmien kanssa heijastui osalla terveyteen. Osa haastateltavista oli hakeutunut harmaan talouden piiriin. Monilla motivaatio työntekoon oli kadonnut kokonaan. Muutamalla mahdoton velkataakka oli synnyttänyt selviytymisasenteen ja tulevaisuutta suunniteltiin myös toiveikkaasti. (Iivari & Mälkiä 1999.)

Yleisesti velkajärjestelystä karsiutuneiden tilanne nähdään ongelmallisena. Haastateltujen henkilöiden hyvinvointiin kuului voimakas henkinen stressi. Velkajärjestelyn saaneet näkevät tunnelin päässä valoa, hylätyt vain harvoin. Tutkimuksessa esitetään parannusehdotuksina velkojen vanhentumissäännösten kehittämistä, ulosoton kohtuullistamista vapaakuukausien lisäämisen avulla ja perinnän kehittämistä määräaikaisten maksuohjelmien suuntaan. Myös määräajan jälkeen tapahtuva uuden velkajärjestelyhakemuksen tekeminen voisi parantaa velkajärjestelystä hylättyjen asemaa. (Iivari & Mälkiä 1999.)

5.4 Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset

Korkeimman oikeuden tehtävä on antaa ennakkopäätöksiä sellaisista oikeudellisesti tärkeistä kysymyksistä, joihin laki ei anna selvää vastausta. Ennakkopäätöksellä annetaan ohje siitä, miten vastaava kysymys olisi tulevaisuudessa ratkaistava. Sillä pyritään varmistamaan, että tuomioistuimet eri puolilla maata tulkitsevat lakia yhtenäisesti. (Korkein oikeus 2014.)

Korkein oikeus on tehnyt 36 ennakkopäätöstä koskien velkajärjestelyhakemuksen hylkäämistä. Näistä 26:ssa on tutkittu velkajärjestelyn esteperusteita. Lopuissa 10:ssä tapauksessa on ollut kyse velkajärjestelyn edellytyksistä. Velkajärjestelyhakemus on hylätty 13 tapauksessa. 23 tapauksessa velkajärjestely on myönnetty ja asia palautettu takaisin käräjäoikeuteen. (Finlex 2014.) Seuraavassa luvussa kerrotaan lisää velkajärjestelyyn liittyvistä oikeustapauksista sekä velkajärjestelyn esteistä.

6 VELKAJÄRJESTELYN YLEISET ESTEET

Vaikka velallisen taloudellista asemaa koskevat yleiset edellytykset täyttyisivät, voidaan velkajärjestely hylätä, jos järjestelylle on laissa tarkoitettu este. Laissa on kymmenkohtainen luettelo esteperusteista, jotka voivat muodostaa velkajärjestelyn esteen. Esteperusteissa on kyse sekä velkaantumiseen liittyvästä moitittavuudesta että velallisen moitittavasta käyttäytymisestä velkaantumisen jälkeen. (Uitto 2010, 46.)

Esteperusteiden ottamisella lakiin on haluttu sulkea velkajärjestelyn piiristä sellaiset velalliset, joiden velkaantumiseen liittyy yhteiskunta- ja maksumoraalin kannalta arveluttavia piirteitä. Tällä on haluttu estää sellaisten henkilöiden pääsy velkajärjestelyyn, jotka ovat aiheuttaneet maksukyvyttömyytensä omalla toiminnallaan. Velkajärjestelylain 10 §:n mukaan velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos jokin seuraavista esteperusteista toteutuu. (Uitto 2010, 46–47.)

6.1 Rikokseen perustuva velkaantuminen

Velkajärjestelylle on este, jos velalliselle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus. Esteperuste on myös silloin, jos velallinen on epäiltynä tai syytettynä rikoksesta, jonka perusteella hänelle voitaisiin määrätä maksuvelvollisuus. Arvioitaessa, estääkö rikokseen perustuva velkaantuminen velkajärjestelyn myöntämisen, otetaan huomioon velan määrä, rikoksen laatu ja rikoksen uhrin asema. Rikoksen tekeminen ei ole este, vaan olennaista on se, paljonko velallisella on rikoksen perusteella määrättyä maksamatonta velkaa. Estettä ei välttämättä synny, jos vain pieni osa veloista perustuu rikokseen. Arviointiin vaikuttaa myös se, millaisesta rikoksesta on kyse. Esimerkiksi henkirikos ja raiskaus ovat niin moitittavia tekoja, ettei velkajärjestelyyn pääsyä pidetä oikeutettuna. (Koulu & Lindfors 2013, 158–159.)

Tuorein velkajärjestelyhakemuksen hylkäämiseen liittyvä korkeimman oikeuden tapaus on vuodelta 2012. Tapauksessa (KKO 2012:42) velkajärjestelyä haki A, jonka velkajärjestelylle oli lain 10 §:n 1 kohdassa tarkoitettu este. Melkein kaikki velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat olivat rikosperusteisia. A oli velkaantunut

tekemiensä talousrikosten johdosta ja hänellä oli huomattava määrä, yli 2 miljoonaa euroa, rikosperusteista velkaa. Korkein oikeus totesi, että velkajärjestelyä puoltavien seikkojen tulisi olla erityisen painavia, jotta järjestely voitaisiin myöntää esteestä huolimatta. A oli velkaantumisestaan lähtien ollut koulutustaan vastaavassa työssä, mutta ei ollut suorittanut velkojaan osaksikaan vapaaehtoisin suorituksin. Siksi korkein oikeus katsoi, että A:n velkajärjestelylle ei ollut riittävän painavia syitä, joten velkajärjestelyhakemus hylättiin. (KKO 2012:42)

6.2 Keinottelun luonteinen elinkeinotoiminta

Velkajärjestely voidaan evätä, jos merkittävä osa velallisen veloista on syntynyt keinottelun luonteisessa elinkeinotoiminnassa. Tällä tarkoitetaan velkarahalla rahoitettua toimintaa, jolla on tavoiltu suuria taloudellisia voittoja, mutta oltu tietoisia toiminnan taloudellisista riskeistä. Velkajärjestely estyy myös silloin, jos velallinen on menetellyt törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan. Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi varallisuuden siirtäminen velkojien ulottumattomiin tai tappiollisen liiketoiminnan jatkaminen velkojien vahingoksi. Yritystoimintaa harjoittaneen velallisen pääsyn velkajärjestelyyn estää myös piittaamattomuus lakisääteisistä velvollisuuksista. Velallinen on saattanut jättää esimerkiksi verot maksamatta tai kirjanpidon pitämättä. (Koulu & Lindfors 2013, 159.)

Vuonna 1995 esteperustetta käsiteltiin korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 1995:22). Tapauksessa yrittäjä A oli yhdessä eräiden muiden kanssa perustanut kiinteistöyhtiön kokonaan velkarahoituksen varaan. Hän oli antanut takaussitoumuksen kiinteistöyhtiön veloista. Kiinteistöyhtiön toiminnalla, eli lomaosakkeiden myymisellä, tavoiteltiin suuria taloudellisia voittoja ja toimintaan sisältyi suuri taloudellinen riski. Korkein oikeus katsoi, että kiinteistöyhtiön toiminta oli pääasiassa keinottelun luonteista. A:n velkajärjestelylle oli siten 10 §:n 3 kohdassa säädetty este. (KKO 1995:22)

6.3 Taloudellisen aseman heikentäminen

Joskus velallinen saattaa tahallisesti heikentää taloudellista asemaansa velkojien vahingoksi. Velkaongelmien ilmetessä hän saattaa esimerkiksi lahjoittaa omaisuuttaan tai myydä sitä alihintaan lähiomaisilleen. Taloudellisen aseman heikentäminen tai erilaiset taloudelliset järjestelyt velkojien vahingoksi muodostavat velkajärjestelyn esteen. Este on myös silloin, jos velallinen on suosinut jotakin velkojaansa muiden velkojien kustannuksella. (Koulu & Lindfors 2013, 159.)

Korkein oikeus on ratkaisussaan (KKO 2006:34) vuonna 2006 käsitellyt sitä, katsotaanko perinnöstä luopuminen taloudellisen aseman heikentämiseksi. Velkajärjestelyä oli hakenut velallinen A, jonka huomattavan suuret velat olivat peräisin vuonna 1992 konkurssiin päättyneestä yritystoiminnasta. A sai vuonna 2002 testamentilla noin 70 000 euron arvoisen perinnön. A luopui perinnöstä vuonna 2003 ja seuraavana vuonna haki velkajärjestelyä. Korkein oikeus katsoi, että A oli sopimattomasti heikentänyt taloudellista asemaansa velkojien vahingoksi. A luovutti testamentilla saamansa omaisuuden oltuaan jo vuosia ylivelkainen ja maksukyvytön. Velkajärjestelylle oli 10 §:n 4 kohdassa tarkoitettu este. Puoltavat syyt eivät olleet riittävän painavia järjestelyn myöntämiseksi esteestä huolimatta. Käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus hylkäsivät A:n velkajärjestelyhakemuksen. (KKO 2006:34)

6.4 Vilpillinen käyttäytyminen ulosottomenettelyssä

On tavallista, että velallisen velkoja peritään ulosotossa ennen kuin velallinen hakee velkajärjestelyä. Velallisen epäasiallinen toiminta ulosotossa saattaa estää velkajärjestelyn myöntämisen. Velallinen on voinut esimerkiksi pakoilla ulosottomiestä, salata tulojaan tai antaa niistä harhaanjohtavia tietoja ulosottomiehelle. Toiminta on vaikeuttanut velkojen maksunsaantia. On huomattava, että velallisella ei ole ulosotossa oma-aloitteista ilmoitusvelvollisuutta tuloistaan ja varoistaan, mutta velallisen tulee kysyttäessä antaa ulosotolle totuudenmukaiset tiedot. (Koulu & Lindfors 2013, 159–160.)

6.5 Virheellisten tietojen antaminen velkojille

Velkajärjestely voi estyä, jos velallinen on luottoa hakiessaan antanut tahallaan velkojalle väärää tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemastaan. Jotta velallisen toiminta muodostaisi esteen, näiden tietojen on täytynyt vaikuttaa luoton myöntämiseen olennaisella tavalla. Lisäksi velallisen toimintaa on pidettävä erityisen moitittavana. Tämän arviointiin vaikuttaa myönnetyn luoton määrä, velallisen taloudellinen tilanne luottoa haettaessa sekä luoton käyttötarkoitus. Esimerkkinä, jos maksukyvytön velallinen on virheellisiä tietoja antamalla saanut suuren luoton, jonka hän on käyttänyt ylellisyyskulutukseen, hänen toimintaansa voidaan pitää moitittavana. (Koulu & Lindfors 2013, 160.)

6.6 Kevytmielinen velkaantuminen

Kun tuomioistuimien harkitsee velkajärjestelyn myöntämistä, se ottaa huomioon mihin tarkoitukseen velallinen on ottanut velkaa, onko hän voinut olettaa pystyvänsä maksamaan velkansa ja miten hän on hoitanut talouttaan. Jos velallisen on täytynyt jo velkaa ottaessaan ymmärtää, että hän ei pysty maksamaan sitä takaisin, velkaantumista voidaan pitää kevytmielisenä. Väliinpitämättömyys velkojen takaisinmaksusta muodostaa esteen velkajärjestelylle. Arvioinnissa otetaan huomioon velallisen ikä ja terveydentila. Pääsyä velkajärjestelyyn ei pidetä oikeutettuna myöskään silloin, jos velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen. Velallinen on voinut esimerkiksi selviytyä veloistaan, mutta on ottanut uutta velkaa tullakseen maksukyvyttömäksi. (Koulu & Lindfors 2013, 160.)

Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen on oikeuskäytännössä tavallinen esteperuste. Oikeustapauksia kevytmielisestä velkaantumisesta on paljon. Vuoden 1995 tapaus (KKO 1995:15) oli ensimmäisiä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä koskien velkajärjestelyä. Tapauksessa aviopuolisot A ja B, joilla oli vanhaa yritysvelkaa, olivat ottaneet velkaa omakotitalon rakentamista ja perheen elatusta varten. Korkein oikeus katsoi, että he olivat velkaantuneet ilmeisen kevytmielisesti. Otettaessa huomioon puolisoitten vanhojen velkojen suuri määrä ja heidän käytettävissä olleet tulot ja perheen menot, puolisoitten

talous on ollut kestävämmällä pohjalla. A:n ja B:n on täytynyt asunovelat ottaessaan ymmärtää, ettei heillä ole mahdollisuuksia suoriutua niistä. Raastuvanoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus hylkäsivät hakemukset. (KKO 1995:15)

6.7 Velkajärjestelymenettelyyn liittyvien velvollisuuksien laiminlyönti

Velkajärjestelyyn pääseminen merkitsee usein velalliselle huomattavaa taloudellista etua. Sen vastapainoksi velallisen edellytetään kaikin tavoin edesauttavan velkajärjestelyn toteutumista. Velallinen ei saa esimerkiksi antaa harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemasta eikä hän ei saa velkaantua lisää. Velallinen ei saa laiminlyödä tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuuksiaan. Myös jos velallinen on ennen järjestelyn hakemista jättänyt selvittämättä mahdollisuudet sovintoratkaisuun velkojien kanssa, velkajärjestelylle muodostuu este. (Koulu & Lindfors 2013, 160-161.)

6.8 Maksuohjelman noudattamisen epävarmuus

Velkajärjestelyssä velallisen on maksettava velkojaan maksuohjelman mukaisesti. Velkajärjestelylle on este, jos velallisen olosuhteet ja elämäntavat huomioiden on perusteltu syy olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa. Jos velallisen haluun ja kykyyn noudattaa ohjelmaa ei voida luottaa, velkajärjestelyn aloittaminen maksuohjelman laatimista varten ei olisi mielekästä. Esteperustetta arvioitaessa otetaan huomioon velallisen aiempi maksukäyttäytyminen. Perusteltu epäily saattaa syntyä, jos esimerkiksi velallinen on toistuvasti laiminlyönyt ulosottomiehen kanssa laaditun maksusuunnitelman ilman hyväksyttävää syytä. (Koulu & Lindfors 2013, 161.)

6.9 Aikaisempi velkajärjestely

Lähtökohtana on, että velkajärjestely voidaan myöntää samalle henkilölle vain kerran. Järjestelyn tarkoituksena on korjata velkaongelmat pysyvällä tavalla. Se ei ole tarkoitettu keinoksi, johon velallinen voisi jatkuvasti turvautua kohdatessaan uusia velkaongelmia. Aikaisemmin myönnetty velkajärjestely voi olla este uudelle velkajärjestelylle silloin, kun velalliselle oli vahvistettu maksuohjelma.

Aikaisemmin hylätty tai peruutettu hakemus ei muodosta esteperustetta. (Koulu & Lindfors 2013, 161.)

6.10 Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta

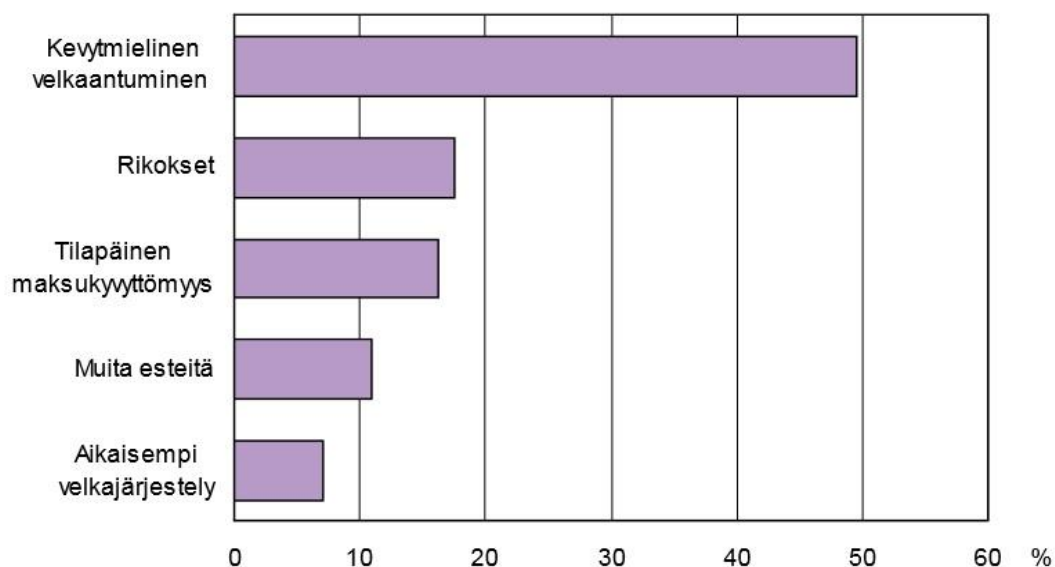
Velallisen mahdollisuuksia päästä velkajärjestelyn piiriin parannettiin, kun velkajärjestelylakiin lisättiin vuonna 2003 uusi pykälä, 10 a §. Säännöksellä pyrittiin erityisesti helpottamaan 1990-luvun laman aikana velkaantuneiden tilannetta. Velkajärjestelylle voi olla 10 §:n mukainen este. 10 a §:n mukaan velkajärjestely voidaan myöntää esteen olemassaolosta huolimatta, jos siihen on painavia syitä. Tällöin otetaan huomioon velkaantumisesta kulunut aika, velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojen kannalta. (Uitto 2010, 85–86.)

Käytännössä on hyvin tavallista, että velkajärjestely myönnetään painavien vastasyiden perusteella esteestä huolimatta. Velkaantumisesta kulunut pitkä aika on myöntämisen puolesta puhuva seikka. Velallisen on myös pitänyt pyrkiä maksamaan velkojaan. Merkitystä on velallisen elämäntavoissa tapahtuneilla positiivisilla muutoksilla. Oikeuskäytännössä on myös kiinnitetty huomiota velkajärjestelyn merkitykseen velallisen ja velkojen kannalta. Velkajärjestelyn ulkopuolelle jääminen merkitsee velalliselle taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien jatkumista. Velkajärjestely velkojen kannalta riippuu muun muassa saatavan määrästä ja sen merkityksestä velkojan taloudellisessa asemassa. Suurten velkojen kannalta yksittäisellä velkajärjestelyllä ei ole suurta merkitystä. Asia voi olla toisin, jos velkoja on itsekin yksityishenkilö. (Koulu & Lindfors 2013, 161–162.)

Estetilanteessa tuomioistuimen päätös perustuu kokonaisharkintaan, jossa otetaan huomioon kaikki seikat. Kokonaisharkintaan vaikuttaa myös se, miten moitittavaa on ollut velallisen toiminta, johon este perustuu. Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä on todettu, että rikokseen perustuva velkaantuminen osoittaa sellaista moitittavuutta, että myöntäminen tällaisesta esteestä huolimatta edellyttää erityisen painavia vastasyitä. Kevytmielisen velkaantumisen tapauksissa vastasyiltä ei vaadita samanlaista painavuutta. (Koulu & Lindfors 2013, 162.)

6.11 Yleisimmät esteperusteet velkajärjestelylle

Suurin osa hylätyistä velkajärjestelyhakemuksista on hylätty yleisen esteen perusteella. Yleisin hylkäämisperuste on ollut ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen. Korkein oikeus on antanut noin 20 ennakkopäätöstä, joissa on arvioitu velkaantumisen kevytmielisyyttä. Tulkintakäytännön mukaan ilmeisellä kevytmielisyydellä tarkoitetaan ennen muuta piittaamattomuutta velkojen takaisinmaksusta. (HE 98/2002; Oikeusministeriö 2011, 21.)

Kuvio 4. Velkaneuvojan arvio velkajärjestelyn esteistä. (Valkama 2011, 10.)

Talous- ja velkaneuvontapalvelut auttavat velallisia velkajärjestelyhakemuksen laatimisessa. Velkaneuvojat valmistelevat valtaosan hakemuksista käräjäoikeuksiin. Velkaneuvonnassa asiakkaalle haetaan velkajärjestelyä usein, vaikka sille olisi laissa säädettyjä esteitä. Yli 40 prosentilla asiakkaista, joille suunnitellaan velkajärjestelyn hakemista käräjäoikeudesta, on velkaneuvojan arvion mukaan jokin esteperuste. Kuviossa 4 näkyy neuvojan arvio siitä, mitkä ovat velallisten yleisimmät esteperusteet. Kevytmielinen velkaantuminen eli harkitsematon luotonotto on tavallisin este. Se johtunee siitä, että asiakkaiden velat koostuvat nykyään valtaosin maksamattomista laskuista, kulutusluotoista ja pikavipeistä. (Valkama 2011.)

7 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella velkajärjestelyn hylkäämistä tuomioistuimissa. Työn tarkoituksena oli selvittää velkajärjestelyn hylkäämiseen johtavia syitä sekä velkajärjestelyhakemuksiin ja niiden hylkäämiseen liittyviä tilastoja.

Velkajärjestelylaki säädettiin 1990-luvun laman talousvaikeuksien keskellä. Velkajärjestely on ollut merkittävä menetelmä yksityishenkilöiden velkaongelmien ratkaisuun. Alkuvuosina velkajärjestelyn hakijoita oli paljon, mutta hakemusten määrä on vähentynyt ja tasaantunut lamavuosien jälkeen.

Tutkimuksessa selvisi, että tuomioistuimet ovat myöntäneet valtaosalle hakijoista velkajärjestelyn. Hakemus on hylätty noin 10 prosentissa tapauksista. Velkajärjestelylain muutokset ovat vaikuttaneet hakemusten hylkäysprosenttiin. Vuoden 1997 lakiuudistuksella tiukennettiin velkajärjestelyyn pääsyn edellytyksiä, jolloin hakemusten hylkäysaste nousi. Vuonna 2003 pääsyä velkajärjestelyyn helpotettiin, jolloin hylkäysaste aleni selvästi. Viime vuosina hylkäysprosentti on ollut nousussa, mikä johtunee epävakaasta taloustilanteesta sekä lain ajankohtaisista muutoksista.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että velkajärjestelyyn pääsy on suhteellisen helppoa. Hakemusten hylkääminen on melko harvinaista, joten ratkaisukäytäntö on velallista huomioiva. Vaikka este velkajärjestelylle olisi, hyvin useasti velkajärjestely myönnetään esteestä huolimatta vedoten painaviin vastasyihin. Velallisen näkökulmasta velkajärjestely on hyvä ratkaisu velkaongelmien selvittämiseen. Järjestelyn hylkäämisen riski on pieni ja suurin osa vahvistetuista maksuohjelmista onnistuu.

Velkajärjestely voidaan evätä, jos edellytyksiä ei ole tai sille on laissa tarkoitettu este. Useimmiten hakemus hylätään yleisen esteen perusteella. Velkajärjestelyn esteistä säättämällä on pyritty siihen, että velkajärjestelystä karsiutuisivat velalliset, joiden velkaantumisen on yleistä maksumoraalia heikentävää.

Yleisin hylkäämisperuste on ollut kevytmielinen velkaantuminen. Velkaantumista voidaan pitää kevytmielisenä, jos velallisen on velkaa ottaessaan täytynyt ymmärtää, että hän ei pysty maksamaan sitä takaisin. 2000-luvulla moni velkajärjestelyn hakija on velkaantunut pikavippien ja kulutusluottojen vuoksi. Usein nuorten kohdalla kyse ei pikavippiä haettaessa ole kevytmielisyydestä, vaan kokemattomuudesta ja tietämättömyydestä. Velallisten lisäksi myös velkojilla tulisi olla vastuu harkitsemattomasta velkaantumisesta. Velkojien tulisi huolehtia, ettei luotonanto johda ylivelkaantumiseen. Velkaa ei pitäisi saada annettua sellaiselle henkilölle, joka ei pysty maksamaan takaisin.

Velkajärjestelylakia uudistetaan parhaillaan voimakkaasti. Lakihankkeeseen liittyen oikeusministeriön asettama velkajärjestelytyöryhmä pohti vuoden 2011 mietinnössään, ovatko velkajärjestelyn edellytykset ja esteet ajan tasalla. Uudessa lakiehdotuksessa esteperusteita koskevia säännöksiä on muokattu niin, että myös velkojan vastuuseen velkaantumisessa kiinnitetään huomiota. Velkaantumisen piittaamattomuutta arvioitaessa kiinnitettäisiin huomiota luotonantajien toimintaan hyvän luotonantotavan kannalta arvioituna. Tämä merkitsee ennen muuta sitä, että velkojan tulee varmistaa velallisen maksukyky. Hallituksen esitys uudesta laista on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2014. (Oikeusministeriö 2014 a.)

LÄHTEET

Finlex. 2014. Ennakkopäätökset. Viitattu 26.5.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/>

HE 98/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain verotusmenettelystä annetun lain 88 §:n muuttamisesta. Finlex. Viitattu 4.5.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020098>

HE 183/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä. Finlex. Viitattu 4.5.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1992/19920183>

Iivari, J. & Mälkiä, S. 1999. ”Mitäs luulet motivaatiosta tehdä töitä?” – Haastattelututkimus velkajärjestelystä karsiutuvista ja hylätyistä. Stakes, Raportteja 233. Helsinki. Gummerus.

KKO 2012:42. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2012. Finlex. Viitattu 4.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2012/20120042>

KKO 2006:34. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2006. Finlex. Viitattu 29.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2006/20060034>

KKO 2003:72. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 2003. Finlex. Viitattu 29.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2003/20030072>

KKO 1995:22. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 1995. Finlex. Viitattu 29.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1995/19950022>

KKO 1995:15. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös 1995. Finlex. Viitattu 30.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1995/19950015>

Korkein oikeus. 2014. Tehtävät. Viitattu 23.5.2014.
<http://korkeinoikeus.fi/fi/index/korkeinoikeus/tehtavat.html>

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssioikeus. Helsinki. WSOYpro.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys – yritys velkojana ja velallisenä. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus.

L 25.1.1993/57. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Finlex. Viitattu 4.4.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057>

Lindström, J. 2011. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki. Talentum Media Oy.

- Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki. Talentum Media Oy.
- Muttillainen, V. 2012. Velkajärjestely – jyrkin muutos velallisen suojassa. Edilex. Viitattu 29.5.2014. <http://www.edilex.fi/artikkelit/8589>
- Muttillainen, V. 1997. Velkajärjestely ja velkojat. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Oikeusministeriö 2014 a. Velkajärjestelylain uudistaminen. Viitattu 5.5.2014. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/maksukyvyttomyyslainsaadanto/velkajarjestelylainuudistaminen.html>
- Oikeusministeriö 2014 b. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2013. Viitattu 4.4.2014. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1395649783233/Files/OMTH_16_2014_Tuomioist_tilastoja_2013_96_s_lopull.pdf
- Oikeusministeriö 2013. Velkajärjestelylain tarkistaminen. Viitattu 20.5.2014. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1384944714933/Files/OMML_59_2013_Velkajarjestelylain_tark_158.pdf
- Oikeusministeriö 2011. Velkajärjestelylain uudistaminen. Viitattu 22.5.2014. http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/valmisteilla/lakihankkeet/maksukyvyttomyys/6D0EIRGQg/Velkajarjestelyn_uudistaminen_loppumietinto_11-2011.pdf
- Tilastokeskus 2014 a. Tilastotietokannat. Viitattu 30.4.2014. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/oik/velj/velj_fi.asp
- Tilastokeskus 2014 b. Laatuseloste: Velkajärjestelyt. Viitattu 21.5.2014. http://www.stat.fi/til/velj/2014/01/velj_2014_01_2014-04-30_laa_001_fi.html
- Uitto, T. 2010. Velkajärjestely. Helsinki. Kiinteistöalan Kustannus Oy.
- Valkama, E. 2011. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 – velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 23.5.2014. http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsauksiasarja/QQ1FnbMIx/Verkko18_Valkama_2011.pdf
- Valtioneuvoston kanslia 2006. Katsauksia Suomen lainsäädäntökehitykseen 1985–2005. Viitattu 21.5.2014. <http://vnk.fi/julkaisukansio/2006/j09-katsauksialainsaadantokehitykseen-osa-2/pdf/fi.pdf>

